

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 342/2012-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 3. júla 2012 predbežne prerokoval sťažnosť J. B., B., a K. H., V., K., zastúpených advokátom JUDr. B. D., B., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 184/2010 z 27. októbra 2010, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. B. a K. H. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. novembra 2011 doručená sťažnosť J. B., B., a K. H., V., K. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. B. D., B., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Cdo 184/2010 z 27. októbra 2010.

Sťažnosť v pôvodnom znení nespĺňala náležitosti ustanovené v zákone Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), preto ústavný súd prípisom z 30. januára 2012 vyzval právneho zástupcu sťažovateľov, aby ju doplnil a odstránil tak jej nedostatky; právny zástupca sťažovateľov podaním doručeným ústavnému súdu 13. februára 2012 doplnil sťažnosť o namietané uznesenie najvyššieho súdu s vyznačenou doložkou právoplatnosti.

Z obsahu sťažnosti a priloženej dokumentácie vyplýva, že sťažovatelia sa návrhom podaným Okresnému súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) 10. marca 1997 domáhali proti žalovanému – P., B. (ďalej len „žalovaný“), zaplata sumy 50 360 Sk ako náhrady za užívanie ich spoluvlastníckeho podielu na nehnuteľnosti zapísanej v katastri nehnuteľností pre kat. územie B. na LV č. ... ako pozemok parc. č. ..., zastavaná plocha o výmere 894 m². V priebehu konania vedeného pod sp. zn. 8 C 56/1997 sťažovatelia rozšírili svoj návrh a žiadali zaviazat žalovaného na zaplata sumy 132 268 Sk s príslušenstvom.

Sťažovatelia v sťažnosti podrobne opisujú skutkový a právny stav, ktorý predchádzal podaniu ich žaloby v uvedenej právnej veci, a v tejto súvislosti okrem iného uvádzajú:

„Od 8. 3. 1995 do 31. 8. 2004 boli sťažovatelia spoluvlastníkmi pozemku parc. č. ..., nachádzajúceho sa v kat. území B., pričom spoluvlastnícky podiel každého z nich na nehnuteľnosti predstavoval 1/8-inu, spolu 2/8-iny. Spoluvlastníkom zvyšných 6/8-ín sa v roku 1996 stal odporca, ktorý však už dávno pred nadobudnutím spoluvlastníckeho podielu na nehnuteľnosti jej časť užíval (odporca ešte dávno pred rokom 1989 prevádzkoval na časti predmetného pozemku vináreň - viechu). Odporca na časti pozemku vykonával podnikateľskú činnosť - prevádzkovanie viechy, z ktorej mu plynuli nemalé zisky. Zvyšná časť pozemku slúžila ako verejné trhovisko, ktoré prevádzkovala tretia osoba - JUDr. K.

Sťažovatelia sa ešte v roku 1996 snažili tak s odporcom, ako i s JUDr. K. usporiadať vzájomné vzťahy, aby všetky zúčastnené subjekty mali jasnú predstavu o svojich právach a povinnostiach a aby žiadnemu zo subjektov nevznikala neodôvodnená ujma.

Sťažovatelia vo vzťahu k užívaniu spoločnej veci JUDr. K. nechceli a nemohli obísť odporcu ako väčšinového spoluvlastníka, snažili sa preto získať jeho súhlas alebo aspoň jeho stanovisko k možnosti uzavrieť s JUDr. K. zmluvu o užívaní pozemku v ich spoluvlastníctve. Odporca túto aktivitu absolútne odignoroval a na ich výzvy (osobné aj písomné) nereagoval.

JUDr. K., užívateľ polovice pozemku, na základe skutočností uvedených na liste vlastníctva dôvodil, že nemôže so sťažovateľmi uzavrieť zmluvu týkajúcu sa odplaty za užívanie časti pozemku v rozsahu väčšom ako zodpovedá ich spoluvlastníckym podielom, t. j. 2/8-ín (spoluvlastnícke podiely sťažovateľov spolu) z polovice pozemku (ktorú užíval JUDr. K.), a teda v konečnom dôsledku spolu k 1/8 z celého pozemku, a to napriek tomu, že spoluvlastnícke podiely sťažovateľov na celom pozemku predstavovali spolu 1/4. V legitímnej snahe dosahovať úžitky zo spoločnej veci a neobchádzať pritom práva majoritného spoluvlastníka, uzavreli sťažovatelia s JUDr. K. zmluvu, na základe ktorej im JUDr. K. uhradil spolu plnenie aspoň vo vyššie uvedenom rozsahu 1/8.

Pre postoj odporcu nedošlo medzi spoluvlastníkmi nikdy k dohode o užívaní pozemku, príp. k inej dohode riešiacej vzájomné vzťahy.

Sťažovatelia, ktorí v dôsledku konania odporcu nemohli vykonávať svoje spoluvlastnícke oprávnenia (právu brať úžitky zo spoločnej veci v rozsahu ich spoluvlastníckych podielov), boli preto nútení uplatniť svoje nároky vyplývajúce zo spoluvlastníctva na súde. Sťažovatelia rešpektovali, že odporca ako majoritný spoluvlastník mal právo rozhodnúť o hospodárení so spoločnou vecou, zároveň však boli presvedčení, že majú právo podieľať sa v rozsahu ich spoluvlastníckych práv na úžitkoch dosahovaných z užívania spoločnej veci, ktoré im bolo v dôsledku konania (nekonania) odporcu odopreté.

Podotýkame, že sťažovatelia nemali v čase podania žaloby záujem, aby sa zmenil existujúci stav, pokiaľ ide o existenciu spoluvlastníctva alebo užívania pozemku v polovici odporcom a v polovici treťou osobou, chceli len realizovať svoje vlastnícke oprávnenia a dosahovať zo svojho vlastníctva úžitky a to v plnom rozsahu ich spoluvlastníckych podielov.“

O žalobe sťažovateľov rozhodol okresný súd rozsudkom sp. zn. 8 C 56/1997 z 10. októbra 2006 tak (po čiastočnom zastavení konania v časti uplatnených úrokov z omeškania), že ju zamietol a rozhodol aj o trovách konania a o poplatkovej povinnosti sťažovateľov (žalobcov). Zamietnutie žaloby súd prvého stupňa odôvodnil tým, že pokiaľ žalovaný zo spoločného pozemku užíva časť v rozsahu preukázateľne menšom, než pripadá na jeho spoluvlastnícky podiel (ním užívaná časť má výmeru 447 m², zatiaľ čo na jeho spoluvlastnícky podiel pripadá výmera 670,5 m²), len vykonáva svoje vlastnícke právo (právo vec užívať) zákonom garantovaným spôsobom a na úkor sťažovateľov sa nijako bezdôvodne neobohacuje.

Na základe odvolania sťažovateľov Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 5 Co 26/2007 z 8. apríla 2008 prvostupňový rozsudok zmenil tak, že uložil žalovanému povinnosť zaplatiť každému zo sťažovateľov sumu 132 268 Sk spolu s podrobne špecifikovanými úrokmi z omeškania a náhradu trov konania 124 608,30 Sk do rúk ich právneho zástupcu, pričom v časti úrokov z omeškania za obdobie od 10. marca 1997 do 5. apríla 2001 zamietajúci rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Zároveň krajský súd odvolaním napadnutý rozsudok potvrdil aj vo výroku o poplatkovej povinnosti sťažovateľov a tiež rozhodol, že odvolanie žalovaného proti výroku o trovách konania ako oneskorené odmieta.

Podľa sťažovateľov krajský súd argumentoval tým, že *„podľa ust. § 137 ods. 1 Občianskeho zákonníka má spoluvlastník právo na náhradu za to, že sa nemôže podieľať na užívaní spoločnej veci v miere zodpovedajúcej jeho podielu, pričom rozsah tohto užívacieho práva ku spoločnej veci (rovnako ako výška spoluvlastníckeho podielu) nemôže byť proti vôli spoluvlastníka rozhodnutím spoluvlastníkov modifikovaný)... od navrhovateľov (sťažovateľov), ktorí pozemok neužívajú vôbec, nemožno žiadať, aby si úhradu za užívanie ich spoluvlastníckeho podielu uplatňovali len u tretej osoby - nevlastníka, ale rovnaký nárok majú aj voči spoluvlastníkovi, ktorý užíva zvyšnú časť spoločnej veci, to všetko v rozsahu ich spoluvlastníckych podielov.“*

Žalovaný podal proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 5 Co 26/2007 z 8. apríla 2008 dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd ako súd dovolací uznesením sp. zn. 6 Cdo 184/2010 z 27. októbra 2010 tak, že dovolaním napadnutý rozsudok krajského súdu v zmeňujúcom výroku zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

Sťažovatelia tvrdia, že *„účinky uvedeného (dovolacieho) rozhodnutia nie sú z dôvodov uvedených nižšie v tejto sťažnosti zlučiteľné s Ústavou Slovenskej republiky a s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná a predstavujú neprípustný zásah do základného práva garantovaného Ústavou Slovenskej republiky v jej čl. 20 - práva vlastníť majetok ako aj práva pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd“*.

V tejto súvislosti sťažovatelia namietajú, že *„do práva sťažovateľov vlastníť majetok zasiahol Najvyšší súd Slovenskej republiky a to spôsobom, ktorý je nesúladný s Ústavou Slovenskej republiky. V dôsledku jeho rozhodnutia boli sťažovatelia zbavení časti svojich vlastníckych oprávnení (právo vec užívať a právo brať z veci úžitky).“*.

Ako vyplýva z odôvodnenia namietaného uznesenia, *«nárok uplatnený sťažovateľmi odvolací súd správne vyhodnotil ako nárok spoluvlastníka na náhradu za neužívanie spoločnej veci v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu. Zároveň z odôvodnenia vyplýva, že ak spoluvlastník užíva spoločnú vec v menšom rozsahu, ako je jeho spoluvlastnícky podiel, nepodieľa sa na prisvojovaní si úžitkovej hodnoty veci vo väčšej miere, než zodpovedá jeho podielu. Nárok spoluvlastníka na náhradu za neužívanie spoločnej veci preto podľa právneho názoru dovolacieho senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nevzniká, ak druhý spoluvlastník užíva len časť veci v rozsahu neprevyšujúcom jeho spoluvlastnícky podiel, pretože „neužívajúcemu“ spoluvlastníkovi nebráni nič v tom, aby sa podieľal na svojom užívacom oprávnení v rozsahu svojho podielu a to užívaním zostávajúcej časti veci. Inými slovami, ak sa majoritný spoluvlastník rozhodne, že bude užívať reálnu časť spoločnej veci, ktorá v absolútnom vyjadrení rozsahom nepresahuje veľkosť jeho spoluvlastníckeho podielu, je oprávnený vo vzťahu k tejto časti hospodáriť*

podľa vlastného uváženia, pretože druhý spoluvlastník môže bez ďalšieho svojej vlastníckej oprávnenia vykonávať vo vzťahu k zvyšnej časti spoločnej veci, zodpovedajúcej jeho spoluvlastníckemu podielu.».

Sťažovatelia v ďalšej časti sťažnosti formulujú námietky proti označenému uzneseniu najvyššieho súdu a v tejto súvislosti najmä uvádzajú, že „v modelovej situácii, keď majoritný spoluvlastník užíva zo spoločnej veci menej ako je jeho spoluvlastnícky podiel a zvyšok spoločnej veci nie je užívaný vôbec, by nebolo možné proti uzneseniu Najvyššieho súdu SR nič namietat'. Skutkový stav bol však v prípade sťažovateľov a odporcu iný, v dôsledku čoho naň nie je možné aplikovať výlučne formalistický výklad poskytnutý Najvyšším súdom SR, ale je potrebné prihliadnuť aj na ďalšie okolnosti a poskytnúť minoritným spoluvlastníkom súdnu ochranu v kontexte ich ústavných práv. Odlišnosť predmetného skutkového stavu spočívala v tom, že zvyšok spoločnej veci, ktorý nebol užívaný väčšinovým spoluvlastníkom, bol s jeho konkludentným súhlasom bezplatne (vo vzťahu k majoritnému spoluvlastníkovi) užívaný treťou osobou.“.

Svoj názor o nesprávnosti namietaného rozhodnutia najvyššieho súdu sťažovatelia opierajú o tieto úvahy:

„- obsahom vlastníckeho práva je oprávnenie predmet vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s ním,

- úprava podielového spoluvlastníctva v právnom poriadku Slovenskej republiky vychádza z konceptu tzv. ideálnych podielov, z ktorého vyplýva, že každý spoluvlastník má ku každej časti spoločnej veci rovnaké vlastnícke oprávnenia, a to v rozsahu jeho spoluvlastníckeho podielu,

- väčšinový spoluvlastník je oprávnený v zmysle ust. § 139 ods. 2 Občianskeho zákonníka sám rozhodnúť o hospodárení so spoločnou vecou. V dotknutom prípade rozhodol tak, že časť spoločného pozemku užíva výlučne on a vo zvyšnej časti je pozemok bezplatne užívaný treťou osobou. Podotýkame, že rozhodnutie vykonal pri plnom vedomí, že menšinoví spoluvlastníci neužívajú žiadnu časť pozemku. Na rozhodnutie o hospodárení so spoločnou vecou neustanovuje právny poriadok osobitnú formu, takéto rozhodnutie

(podobne ako u dohody spoluvlastníkov o hospodárení so spoločnou vecou – por. R 54/1973), mohol väčšinový spoluvlastník uskutočniť aj konkludentne.

- keďže väčšinový spoluvlastník mal vedomosť o užívaní časti pozemku, ktorú neužíval sám, treťou osobou a to voči nemu bez odplaty, jeho konkludentným konaním došlo vo vzťahu k tretej osobe k uzavretiu zmluvy o bezplatnom užívaní časti spoločných pozemkov (ktorá môže byť tiež uzavretá neformálne). Podľa ust. § 139 ods. 1 Občianskeho zákonníka takáto zmluva solidárne zaväzovala aj zostávajúcich menšinových spoluvlastníkov - sťažovateľov. O prípadnom inom usporiadaní vzájomných práv a práv k tretej osobe sa väčšinový spoluvlastník so sťažovateľmi odmietal vôbec baviť a to aj v rámci súdneho konania, v ktorom uviedol len to, že sám užíva menej, ako pripadá na jeho spoluvlastnícky podiel.

- postup väčšinového spoluvlastníka znemožnil sťažovateľom uskutočňovať k predmetu svojho vlastníctva všetky vlastnícke oprávnenia v ich plnom rozsahu zodpovedajúcom spoluvlastníckym podielom.“

Na základe uvedeného sťažovateľa tvrdia, že „im neostávalo nič iné ako žalovať väčšinového spoluvlastníka. Domáhať sa zaplata žalovanej čiastky voči tretej osobe – JUDr. K. nemohli, pretože ten užíval polovicu pozemku na základe konkludentne uzavretej zmluvy s odporcom. Na jeho strane teda nevznikalo voči sťažovateľom bezdôvodné obohatenie. To, že bol JUDr. K. ochotný uzavrieť so sťažovateľmi zmluvu o odplate za užívanie polovice pozemku (keď odplata predstavovala len polovicu toho, čo by mali sťažovatelia dostať za užívanie celého pozemku v rozsahu ich spoluvlastníckych podielov), bolo len dobrou vôľou JUDr. K., nie vymáhateľným nárokom, pričom celkom oprávnené – podľa údajov z listu vlastníctva, pristúpil na dohodu len v rozsahu spoluvlastníckych podielov sťažovateľov pripadajúcich na ním užívanú polovicu.

Jediným pasívne legitimovaným subjektom bol väčšinový spoluvlastník, ktorý svojím postupom znemožnil sťažovateľom podieľať sa na právach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci (ust. § 137 ods. 1 Občianskeho zákonníka).“

Sťažovatelia preto dospeli k záveru, že „výklad práva uskutočnený Najvyšším súdom SR, ktorým aplikoval právnu normu na právny vzťah bez zohľadnenia všetkých skutkových

okolností a ktorého dôsledkom je zásah do individuálnych vlastníckych oprávnení sťažovateľov, zároveň predstavuje odopretie práva na súdnu ochranu.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky považujeme z ústavného hľadiska za neudržateľné, pričom v jeho dôsledku bolo porušené právo sťažovateľov vlastníť majetok (predmet vlastníctva užívať, požívať jeho plody a úžitky) a právo pokojne užívať svoj majetok.“

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sa sťažovatelia domáhajú, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo J. B. a K. H. vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č. k. 6 Cdo 184/2010 zo dňa 27. 10. 2010 bolo porušené.

2. Ústavný súd zrušuje Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č. k. 6 Cdo 184/2010 zo dňa 27. 10. 2010.

3. Ústavný súd priznáva J. B. a K. H. náhradu trov konania, ktoré im je Najvyšší súd Slovenskej republiky, povinný vyplatiť k rukám právneho zástupcu sťažovateľov do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný

súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Za zjavne neopodstatnenú považuje ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou sťažnosť vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci alebo jeho rozhodnutím nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označili sťažovatelia, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci alebo jeho rozhodnutím a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide preto vtedy, ak pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 140/03, IV. ÚS 166/04, IV. ÚS 136/05, II. ÚS 98/06, III. ÚS 198/07, IV. ÚS 27/2010).

Ústavný súd je v súlade s § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde viazaný petitom sťažnosti (návrhom na rozhodnutie) a môže rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovatelia domáhajú v petite svojej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorého označili za porušovateľa svojich práv (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05).

Sťažovatelia, kvalifikovane zastúpení advokátom, sa domáhajú, aby ústavný súd v súvislosti s namietaným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 184/2010 z 27. októbra 2010 vyslovil porušenie (iba) ich základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a zrušil toto rozhodnutie. Z obsahu sťažnosti vyplýva, že jej podstatou je nesúhlas sťažovateľov s tým, že najvyšší súd ako dovolací súd zrušil rozsudok krajského súdu sp. zn. 5 Co 26/2007 z 8. apríla 2008 v jeho zmeňujúcej časti (ktorou bol žalovaný zaviazaný zaplatiť každému zo sťažovateľov sumu 132 268 Sk) a vrátil vec v rozsahu zrušenia odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, čím podľa ich názoru porušil ich základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy. Podľa sťažovateľov „*rovnakú ochranu*

vlastníctva ako výlučnému vlastníkovi veci priznáva právo aj vlastníkovi spoluvlastníckeho podielu k veci“.

Skutočnosť, že sťažovatelia, zastúpení kvalifikovaným právnym zástupcom, namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy namietaným uznesením najvyššieho súdu bez toho, aby súčasne (v petite) namietali aj porušenie niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocených princípov vyplývajúcich z čl. 46 až čl. 48 ústavy, prípadne porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zakladá sama osebe dôvod na odmietnutie sťažnosti z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd v tejto súvislosti poukázal na svoju konštantnú judikatúru, súčasťou ktorej je aj právny názor, podľa ktorého všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom ústavou garantovaných práv hmotného charakteru, ku ktorým nepochybne patrí aj základné právo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, ak toto porušenie nevyplynie z toho, že všeobecný súd súčasne porušil aj ústavnoprocené princípy postupu vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy. V opačnom prípade by sa ústavný súd stal opravnou inštanciou voči všeobecným súdom, a nie súdnym orgánom ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd by takým postupom nahradzoval skutkové a právne závery v rozhodnutiach všeobecných súdov, ale bez toho, aby vykonal dokazovanie, ktoré je základom na to, aby sa vytvoril skutkový základ rozhodnutí všeobecných súdov a jeho subsumpcia pod príslušné právne normy (obdobne napr. II. ÚS 71/07, III. ÚS 26/08, IV. ÚS 82/09, III. ÚS 103/2010).

Napriek uvedenému ústavný súd preskúmal sťažnosť sťažovateľov aj z hľadiska existencie ďalších dôvodov na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, a to predovšetkým z hľadiska opodstatnenosti ich tvrdení o „odopretí práva na súdnu ochranu“, ktoré sťažovatelia uvádzajú v texte sťažnosti mimo petitu.

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti už viackrát uviedol, že podstata základného práva priznaného čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého reálne sa domáhať ochrany svojich práv na súde, že tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť

príslušného súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola označenému právu poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré ustanovenie o súdnej ochrane vykonávajú, a teda že základné právo na súdnu ochranu nespočíva len v práve domáhať sa súdnej ochrany, ale túto aj v určitej kvalite, t. j. zákonom ustanoveným postupom súdu, dostať. Postup súdov v konaní o veci a jeho kvalita predurčená zákonom je vyjadrením práva na súdnu ochranu účastníka konania vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy. Ochranu základným právam a slobodám poskytujú predovšetkým všeobecné súdy, pričom ústavný súd súdnu ochranu v konaní o sťažnosti poskytuje iba vtedy, ak porušenie procesných či iných práv účastníkov konania chránených zákonmi (napr. Občianskym súdnym poriadkom) dosiahne takú intenzitu, že ho možno súčasne považovať aj za porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd upravených ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (m. m. I. ÚS 54/97, IV. ÚS 192/08).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. V zásade preto nie je oprávnený posudzovať správnosť skutkových a následne na nich založených právnych záverov všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov v konkrétnom prípade viedli k rozhodnutiu (obdobne III. ÚS 78/07, IV. ÚS 27/2010). Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov (II. ÚS 193/2010).

Do právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ústavy však patrí kontrola zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 271/05, III. ÚS 153/07). O zjavnú neodôvodnenosť alebo arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide spravidla vtedy, ak ústavný súd zistí interpretáciu a aplikáciu právnej normy zo strany súdu, ktorá zásadne

popiera účel a význam aplikovanej právnej normy, alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

Z uvedených hľadísk preskúmal ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

Podstata sťažnosti sťažovateľov je založená na argumentácii, že najvyšší súd v prerokúvanej veci aplikoval výlučne formalistický výklad vo vzťahu k užívaniu spoločnej veci podielovými spoluvlastníkmi a neprihliadol aj na ďalšie okolnosti, predovšetkým na skutočnosť, že *„zvyšok spoločnej veci, ktorý nebol užívaný väčšinovým spoluvlastníkom, bol s jeho konkludentným súhlasom bezplatne (vo vzťahu k majoritnému spoluvlastníkovi) užívaný treťou osobou“*.

V relevantnej časti svojho zrušujúceho uznesenia sp. zn. 6 Cdo 184/2010 z 27. októbra 2010 najvyšší súd okrem iného uviedol, že *„odvolací súd správne posudzoval uplatnený nárok podľa § 137 ods. 1 Obč. zákonníka, podľa ktorého podiel vyjadruje mieru, akou sa spoluvlastníci podieľajú na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci. Zároveň správne interpretoval toto ustanovenie vychádzajúc z názoru, že ak spoluvlastník neužíva (nemôže užívať) spoločnú vec v rozsahu zodpovedajúcom jeho spoluvlastníckemu podielu, obohatenie druhého spoluvlastníka (ostatných spoluvlastníkov) spočíva v užívaní väčšieho rozsahu predmetu spoluvlastníctva, než ktorý zodpovedá jeho (ich) spoluvlastníckemu podielu. Rovnako vychádzal aj zo správneho skutkového záveru, že žalovaný užíval pozemok len v rozsahu jednej polovice, teda v menšom rozsahu, než zodpovedá jeho spoluvlastníckemu podielu. Napriek tomu však aplikoval uvedené ustanovenie v rozpore s jeho správnou interpretáciou, keď opodstatnenosť uplatneného nároku odôvodnil existenciou takéhoto nároku žalobcov voči tretej osobe (nevlastníkovi) užívajúcej druhú polovicu pozemku. Takáto argumentácia odvolacieho súdu nemá oporu v platnej právnej úprave. Jej neudržateľnosť je daná predovšetkým nerozlišením (zmiešaním) právnych vzťahov medzi spoluvlastníkmi, teda ich vnútorných vzťahov navzájom, a právnych vzťahov spoluvlastníkov týkajúcich sa spoločnej*

veci navonok voči tretím osobám. Ustanovenie § 137 ods. 1 Obč. zákonníka upravuje vnútorné vzťahy spoluvlastníkov vymedzujúc rozsah, v akom sa podieľajú na výkone vlastníckych oprávnení k spoločnej veci. Nedotýka sa tretích osôb, ktoré nie sú spoluvlastníkmi a teda nie sú ani nositeľmi práv a povinností vyplývajúcich zo spoluvlastníckeho vzťahu. Právne vzťahy spoluvlastníkov voči tretím osobám sa riadia ustanovením § 139 ods. 1 Obč. zákonníka, v zmysle ktorého z právnych úkonov týkajúcich sa spoločnej veci sú oprávnení a povinní spoluvlastníci spoločne a nerozdielne.“.

Nárok spoluvlastníka na náhradu za neužívanie spoločnej veci v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu najvyšší súd vyvodil z § 137 ods. 1 Občianskeho zákonníka a v tejto súvislosti uviedol, že „jeho nevyhnutným predpokladom je užívanie tejto veci druhým spoluvlastníkom (ostatnými spoluvlastníkmi) nad rozsah jeho (ich) spoluvlastníckeho podielu. Neužívanie veci v rozsahu spoluvlastníckeho podielu spoluvlastníkom musí byť dôsledkom jej užívania druhým spoluvlastníkom nad rozsah svojho spoluvlastníckeho podielu. Len v takomto prípade sa spoluvlastník užívajúci spoločnú vec nad rozsah spoluvlastníckeho podielu podieľa na prisvojovaní si úžitkovej hodnoty veci vo väčšej miere, než zodpovedá jeho podielu. Nie je pritom rozhodujúce, či tento stav vyplýva z dohody spoluvlastníkov (okrem ak by jej súčasťou bola aj dohoda o bezplatnom užívaní celej veci alebo jej časti), alebo z rozhodnutia väčšinového spoluvlastníka, alebo či ide o faktický stav. Je zrejmé, že ak by spoločná vec vôbec nebola spoluvlastníkmi užívaná, žiaden nárok na náhradu za jej neužívanie by medzi nimi nevznikol. Rovnako takýto nárok nevzniká ani v prípade, ak spoluvlastník užíva len časť veci v rozsahu neprevyšujúcom jeho spoluvlastnícky podiel, pretože v takomto prípade nič nebráni druhému spoluvlastníkovi, aby sa tiež podieľal na svojom užívacom oprávnení v rozsahu svojho podielu a to užívaním zostávajúcej časti veci. Dôvod pre ktorý tento spoluvlastník prípadne spoločnú vec neužíva, nie je právne významný a rovnako tak nie je významné ani prípadné užívanie časti veci treťou osobou. Pri posudzovaní rozsahu užívania spoločnej veci však nemusí byť rozhodujúca len veľkosť užívanej časti veci (výmera časti pozemku), ale rozhodujúca môže byť úžitková (hospodárska) hodnota užívanej časti veci, ak je táto hodnota, vzhľadom na konkrétne okolnosti, u jednotlivých častí veci, rozdielna.

V preskúmvanej veci nebolo zistené, žeby sa žalovaný užívaním časti spoločného pozemku podieľal na úžitkovej hodnote tejto veci vo väčšom rozsahu, než zodpovedá jeho spoluvlastníckemu podielu. Nevznikla mu preto povinnosť na náhradu voči žalobcom ako spoluvlastníkom neužívajúcim vec v rozsahu svojich podielov. Dovolací súd preto rozsudok odvolacieho súdu pre nesprávne právne posúdenie veci v otázke opodstatnenosti uplatneného nároku v napadnutom zmeňujúcom výroku zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a contrario O. s. p.).“.

Ústavný súd pri svojom rozhodovaní vychádza z toho, že primárnou úlohou v konaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy nie je podávať výklad právnych predpisov, ktoré všeobecný súd v dotknutom konaní pred ním aplikuje. Za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd je v prvom rade zodpovedný všeobecný súd. Výklad textu právnej normy a jeho uplatnenie všeobecným súdom musí byť v súlade s ústavou (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy) a ústavný súd iba posudzuje, či výklad právnej normy aplikovanej v konkrétnych okolnostiach prípadu (v danej veci išlo o právne normy obsiahnuté v Občianskom zákonníku) nie je svojvoľný, t. j. nie je popretím jej účelu, podstaty a zmyslu, je racionálny, a teda z ústavného hľadiska akceptovateľný a udržateľný.

Vo vzťahu k posudzovanej veci ústavný súd považoval za potrebné uviesť, že ak sa podielový spoluvlastník domáha náhrady vo forme peňažného plnenia voči druhému spoluvlastníkovi za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu, ide o právny vzťah z podielového spoluvlastníctva osobitne upravený v Občianskom zákonníku (pozri uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 277/2009 z 24. novembra 2009).

Podľa § 123 Občianskeho zákonníka vlastník je v medziach zákona oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s ním.

Podľa § 136 ods. 1 Občianskeho zákonníka vec môže byť v spoluvlastníctve viacerých vlastníkov.

Podľa § 137 ods. 1 Občianskeho zákonníka podiel vyjadruje mieru, akou sa spoluvlastníci podieľajú na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci.

Z citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že obsahom vlastníckeho (spoluvlastníckeho) práva je okrem iného aj oprávnenie vlastníka vec v medziach zákona užívať. Vec môže byť v spoluvlastníctve aj viacerých osôb, pričom spoluvlastnícky podiel vyjadruje mieru účasti spoluvlastníka na vzťahu k spoločnej veci. To znamená, že vyjadruje aj mieru účasti, pokiaľ ide o užívanie spoločnej veci. Každý zo spoluvlastníkov je v zmysle § 137 ods. 1 Občianskeho zákonníka oprávnený spoločnú vec užívať v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu. V prípade ak sa spoluvlastníci o spôsobe užívania spoločnej veci, prípadne o jej náhrade nedohodnú, ide o nárok, ktorý vyplýva z § 137 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s § 123 Občianskeho zákonníka.

Podľa názoru ústavného súdu najvyšším súdom vyslovený právny názor k sťažovateľmi nastolenej (namietanej) otázke nároku spoluvlastníka na náhradu za neužívanie spoločnej veci v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu je ústavne akceptovateľný a udržateľný. V odôvodnení uznesenia dovolací súd poukázal na to, akými ustanoveniami zákona sa riadil a aké skutkové zistenia a úvahy ho viedli k vyslovenému právnomu názoru. Po preskúmaní spôsobu a rozsahu odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a s ohľadom na dôvody, ktoré sťažovatelia uviedli vo svojej sťažnosti, ústavný súd nezistil, že v danom prípade bol uplatnený taký výklad a aplikácia príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka, ktoré by mohli vyvolať účinky nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na právny názor vyplývajúci z jeho doterajšej judikatúry, podľa ktorého „Ak všeobecný súd reagoval na procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom v súlade s platným procesným poriadkom, a to aj pri rešpektovaní druhu a štádia civilného procesu, v ktorom účastník uplatňuje svoje nároky alebo sa bráni proti ich uplatneniu, nemôže dôjsť k porušeniu základného práva na spravodlivý proces.“ (IV. ÚS 329/04).

V danom prípade najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu zhodnotil konkrétne okolnosti prerokúvanej veci ústavne konformným spôsobom. Odôvodnenie uznesenia sp. zn. 6 Cdo 184/2010 z 27. októbra 2010 predstavuje dostatočný základ pre jeho výrok, pretože najvyšší súd v potrebnom rozsahu vysvetlil, na základe akého skutkového stavu a právnych úvah rozhodol.

Ústavný súd tiež pripomína, že nejde o porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, ak súd nerozhodne podľa predstáv účastníka konania a jeho návrhu nevyhovie, ak je takéto rozhodnutie súdu v súlade s objektívnym právom. Do práva na spravodlivé súdne konanie nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov. Právo na spravodlivé súdne konanie je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia (po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení) skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú, a to za predpokladu, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné a že neboli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04).

Subjektívny názor sťažovateľov ako spoluvlastníkov neužívajúcich vec v rozsahu svojich podielov v otázke opodstatnenosti ich uplatneného nároku voči žalovanému (u ktorého v konaní nebolo zistené, že by sa užívaním časti spoločného pozemku podieľal na úžitkovej hodnote tejto veci vo väčšom rozsahu, než zodpovedá jeho spoluvlastníckemu podielu) nie je dôvodom na prijatie záveru, že v danom prípade mohlo dôjsť k porušeniu základného práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie. Naopak, ústavný súd po preskúmaní odôvodnenia namietaného uznesenia konštatoval, že medzi ním a obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy neexistuje taká príčinná súvislosť, ktorá by signalizovala, že k porušeniu tohto základného práva v danom prípade mohlo dôjsť.

Na tomto základe ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Nad rámec uvedeného ústavný súd osobitne zvyrazňuje, že namietaným uznesením najvyššieho súdu sa nerozhodlo meritórne o uplatnenom nároku sťažovateľov, a teda ani nemohlo byť rozhodnuté o vlastníckom práve sťažovateľov [sťažovatelia tvrdia, že namietaným rozhodnutím „boli zbavení časti svojich vlastníckych oprávnení (právo vec užívať a právo brať z veci úžitky)“]. Ústavný súd zistil, že odvolací krajský súd po zrušení svojho rozsudku z 8. apríla 2008 v jeho zmeňujúcom výroku v konaní vedenom už pod novou sp. zn. 5 Co 426/2010 o veci dosiaľ nerozhodol.

Podľa názoru ústavného súdu v danom prípade existuje aj dôvod na odmietnutie sťažnosti z dôvodu nedostatku právomoci. Z obsahu sťažnosti a priloženej dokumentácie totiž vyplýva, že v danom prípade sťažovatelia nevyčerpali všetky prostriedky, ktoré im zákon na ochranu ich základných práv a slobôd v systéme všeobecných súdov účinne poskytuje, keďže v prípade sporu týkajúceho sa práv (nárokov) a povinností zo vzájomného vzťahu medzi spoluvlastníkmi mohli podať všeobecnému súdu návrh na určenie užívania spoločnej veci podľa § 139 Občianskeho zákonníka (pozri rozbor najvyššieho súdu sp. zn. Cpj 8/72, R 54/1973), čo však neurobili.

Pretože sťažnosť bola odmietnutá, ústavný súd o ďalších nárokoch na ochranu ústavnosti uplatnených v sťažnosti už nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2012